

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 8 februari 1916 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning av verkställd granskning av militieombuds-
ämannens ämbetsförvaltning.*

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Petersson i Lidingö villstad, Söderbergh, Stärner, Rogberg, Alexanderson, greve Spens, von Sydow, Tisell, Permansson, Lindqvist i Stockholm, Pettersson i Bjälbo, Karlsson i Fjäl, Igel, Lindley i Söderhamn, Zelahn och Lindqvist i Kosta.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen lagutskottet åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning hava båda kamrarna till utskottet hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse utom vad angår däri gjorda framställningar angående avlöning för tjänstemän och vaktbetjäning vid militieombudsmansexpeditionen m. m. samt angående stämpelavgiften vid samma expedition.

För ifrågavarande ändamål har utskottet från militieombudsmans-expeditionen mottagit ej mindre de diarier, vilka under år 1915 förts å nämnda expedition samt under militieombudsmannens inspektionsresor än även expeditionens registratur för berörda tid ävensom särskilt förda diarium och registratur för ärenden, vilka betecknats som hemliga.

Över den numera fullbordade granskningen av förenämnda handlingar får utskottet härmed avgiva utlåtande.

Ämbetsberättelsen inledes med en på offentliga handlingar grundad redogörelse för militieombudsmansämbetets tillkomst, däri erinras, att Kungl. Maj:t vid 1914 års senare riksdag avgivit proposition om inrättande av ett militieombudsmansämbete, att förslaget med mindre

ändringar av riksdagen antagits såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling, att förslaget, som vid 1915 års riksdag företogs till fortsatt grundlagsenlig behandling, den 23 mars nämnda år bifallits av riksdagen, att instruktion för militieombudsmannen av riksdagen antagits den 20 mars 1915, samt att Kungl. Maj:t den 21 april 1915 meddelat sitt godkännande av de utav riksdagen beslutade grundlagsändringarna ifråga om militieombudsmansämbetet och den 14 påföljande maj på anhållan av riksdagen till allmänhetens kännedom kungjort den utav riksdagen antagna instruktionen för militieombudsmannen. I berättelsen erinras vidare, att val av militieombudsman förrättats den 18 maj 1915 samt att ämbetet trätt i verksamhet redan påföljande dag.

Militieombudsmannen anmäler, att han på grund av förfall med stöd av 23 § i instruktionen påkallat sin av riksdagen utsedde suppleant och efterträdare, häradshövdingen, f. d. revisionssekreteraren friherre Bror Carl Cederström. Av denna anledning har friherre Cederström förvaltats militieombudsmansämbetet under tiden från och med den 29 juli till och med den 28 augusti samt från och med den 6 till och med den 20 september.

Enligt vad i berättelsen omförmäles har militieombudsmannen under år 1915 företagit ämbetsresor till övre Norrland, till Gävle och Uppsala, till Sala, Västerås, Örebro och Karlstad samt till Gottland. Under dessa resor har han för ändamål, som avses i 12 och 18 §§ av instruktionen för militieombudsmannen, besökt: Bodens fästning med därvarande militära etablissement och truppförband, nämligen Norrbottens regemente, Bodens ingenjörkår, Boden-Karlsborgs artilleriregemente och Norrlands artilleriregementes detachment i Boden; vidare Västerbottens regemente, Norrlands dragonregemente, kronohäktet i Umeå, centralfängelset i Härnösand, Norrlands trängkår, Västernorrlands regemente, Hälsinge regemente, straffängelset i Gävle, straffängelset i Uppsala, Upplands infanteriregemente, Upplands artilleriregemente, Skånska husarregementets detachment i Uppsala, Västmanlands trängkår, Västmanlands regemente, straffängelset i Västerås, straffängelset i Örebro, Livregementets grenadjärer, Svea trängkår, Värmlands regemente, straffängelset i Karlstad, kronohäktet i Visby, Gottlands artillerikår, Skånska dragonregementets detachment å Gottland, Tyg- och ammunitions- samt gevärsförrådet å Gottland, Gottlands infanteriregemente, Tingstäde fästning jämte därvarande etablissement och truppformationer, Fårösunds kustposition med därvarande kustartilleridetachment, landsstormsförråden på Gottland, Tofta skjutfält, Göta livgarde, Svea livgarde, Livregementets dragoner, skjutfältet å Marma, Livgardet

till häst, kustflottan och Vaxholms fästning med Vaxholms kustartilleriregemente. Dessutom har i Stockholm besiktigats ett till V arméfördelningen hörande förråd. Under inspektionerna vid truppförbanden hava i främsta rummet krigsrättsprotokollen samt anteckningarna över disciplinära bestraffningar gjorts till föremål för granskning. Uppmärksamhet har även ägnats åt det militära expeditionsväsendet, i den mån omständigheterna sådant medgivit.

Under ett flertal inspektioner hava förråd av olika slag besetts. Upphandlingsprotokoll med tillhörande handlingar har i några fall genomgått. I saknad av fackutbildat biträde har emellertid militieombudsmannen icke under hittills förrättade inspektioner kunnat ägna upphandlingstväsandet och förråden en så ingående tillsyn, som varit önskligt. För tillsyn å försvarsväsendet tillhörande fastigheter har militieombudsmannen under ämbetsresorna till Gävle och Uppsala, till Sala, Västerås, Örebro och Karlstad samt till Gottland varit biträdd av en byggnadskunnig officer. Vid inspektionerna av truppförbanden hava arrestlokalerna städse besökts. Besöken å de allmänna straffanstalterna hava avsett uteslutande personer, som av krigsdomstolar dömts till frihetsstraff.

I berättelsen omnämnes vidare, att militieombudsmannen enligt Kungl. Maj:ts brev till civilkommissionen den 18 juni 1915 fått några ärenden till sig överlämnade från nämnda kommission ävensom fått från kommissionen mottaga protokoll och diariumer m. fl. handlingar.

Militieombudsmannen har i enlighet med vad i berättelsen omförmäles avgivit yttrande över ett flertal kungl. remisser.

Över de under året handlagda ärenden meddelas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»Under år 1915 hava hos militieombudsmannen till behandling förevarit 436 ärenden.

Dessa ärenden utgöras av:

remisser eller skrivelser från Kungl. Maj:t eller statsdepartement	6
ärenden, överlämnade från riksdagens justitieombudsman	4
ärenden, överlämnade från civilkommissionen	3
ärenden, inkomna från annan ej redan nämnd myndighet	3
klagomål eller framställningar från enskilda	173
ärenden, uppkomna under inspektionsresor eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning	220
militieombudsmansexpeditionens organisations- och förvaltningsärenden m. m.	27

Summa 436.

Bland de från justitieombudsmannen, civilkommissionen eller annan myndighet inkomna ärenden utgöras 6 av klagomål eller framställningar från enskilda. Under året hava således inalles förekommit 179 ärenden av nu ifrågavarande beskaffenhet.

Av dessa sistnämnda ärenden hava	
på grund av återkallelse avskrivits	3
till annan myndighet hänvisats.....	7
efter vederbörandes hörande fått förfalla	27
efter annorledes verkställd utredning eller utan åtgärd avskrivits	76
till åtal hänvisats	4
på grund därav, att klaganden erhållit gottgörelse eller eljest	
rättelse vunnits, avskrivits.....	7
vid årets slut varit vilande i avbidan på yttrande eller påminnelser	28
vid årets slut varit vilande av annan anledning.....	3
» » » » på prövning beroende.....	24
	Summa 179.

Av hela antalet ärenden hava under året slutbehandlats.....	332
till följande år balanserats.....	104
	Summa 436.

Av under året anhängiggjorda 10 åtal hava anställt	
på grund av förd klagan	4
» » » anmärkning vid inspektion.....	3
av annan anledning.....	3
	Summa 10.»

Ämbetsberättelsen upptager härefter redogörelse för de i översikten omförmälda åtal, därav emellertid åtta ännu icke varit föremål för behandling vid domstol.

Sedan militieombudsmannen vidare i berättelsen omnämnt tolv ärenden, som föranlett annan åtgärd än åtal, redogör han för av honom nedannämnda dagar år 1915 till Kungl. Maj:t avgivna framställningar, nämligen: den 19 maj angående rätt för militieombudsmansexpeditionen att för postförsändelser i tjänstärenden begagna tjänstefrimärken och tjänstebrevkort; samma dag angående expeditionslösen vid militieombudsmansexpeditionen; den 11 juni angående den krigsman enligt tjänstgöringsreglementet för armén tillkommande klagorätt; samma dag angående den marinens personal enligt vederbörande reglemente tillkommande klagorätt; den 12 juni angående befrielse för officer med veder-

like, som innehar anställning hos militieombudsmannen, från skyldigheten att iakttaga föreskrifterna i tjänstgöringsreglementet för armén om klädsel m. m.; samma dag angående befrielse för officer och vederlike, tillhörande marinen, som innehar anställning hos militieombudsmannen, från skyldighet att iakttaga föreskrifterna i reglementet för marinen om klädsel m. m.; den 3 juli angående återbesättande av ledigblivna byråchefsbefattningen vid arméns pensionskassa; den 10 december angående icke vapenföra värnpliktiga av årsklassen 1914 yngre tillkommande penningbidrag; den 14 december angående omföring till klass av värnpliktiga, som inskrivits före värnpliktsålderns inträdande; den 31 december angående överlämnande till militieombudsmannen av vissa författningar rörande armén; samma dag angående överlämnande till militieombudsmannen av vissa författningar rörande marinen; samma dag angående förberedande åtgärder för uppförande av ett nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison.

Enligt vad ämbetsberättelsen giver vid handen har under året till militieombudsmannen inkommit talrika förfrågningar angående bland annat värnpliktigas avlöning och andra förmåner. I sådana fall har militieombudsmannen, därest förfrågningen häntytt på en tillämpning av gällande bestämmelser, vars riktighet kunnat dragas i tvivelsmål, infordrat yttrande från vederbörande, men eljest har framställningen lämnats utan avseende. I några fall hava i form av klagomål mot militär myndighet framställts anspråk, som skulle föranleda betalningsskyldighet eller ersättningsskyldighet för kronan. Att utan vidare avvisa dylika klagomål samt hänvisa klaganden att utföra sin talan efter stämning till domstol har militieombudsmannen icke funnit lämpligt, då det ansetts tänkbart att den kostnadsfria skriftväxlingen hos militieombudsmannen skulle kunna förebygga en kostsam rättegång. I de fall av hithörande beskaffenhet, som hittills slutbehandlats hos militieombudsmannen, har emellertid någon uppgörelse icke anmälts. I ett fall, nämligen ifråga om det penningbidrag, som tillkommer icke vapenföra värnpliktiga av årsklassen 1914 yngre, har, i anledning av de olika meningar, som visat sig därom råda, militieombudsmannen ansett sig böra göra framställning hos Kungl. Maj:t; och lärar Kungl. Maj:t numera hava härom meddelat särskild föreskrift.

Vad i nu antydda hänseenden förekommit har givit utskottet anledning att erinra om angelägenheten därav, att en processordning för avgörande i administrativ väg av tvister angående avlöningsförmåner m. m. av statsmedel, som redan vid regeringsrättens inrättande angavs

såsom ur annan synpunkt nödig, snarast möjligt kommer till stånd. Med hänsyn till den stränga ansvarighet ifråga om utbetalningars författningsenlighet, som åligger redogörare, kan ej annat påräknas, än att han åt löneförfattningarna måste giva en ganska snäv tillämpning, och då, i händelse redogörarens beslut överklagas i armé- eller marinförvaltningen, även denna myndighets beslut meddelas under redogörareansvar, kan en friare domstolsmässig prövning icke förväntas förr än i regeringsrätten, om ärendet fullföljes dit. Vid sådant förhållande läser en skriftväxling inför militieombudsmannen ej kunna antagas leda till resultat i annat fall än där ett misstag uppenbarligen föreligger. I de till synes ganska talrika fall, där värnpliktige eller andra militära avlöningstagare förmena sig böra komma i åtnjutande av avlöningsförmån, som vederbörande redogörare finner sig förhindrad att tillhandahålla dem, vore det alltså av vikt, att det enkla och snabba domstolsförfarande stode till buds, som kan skapas genom införande av en administrativ processordning i tvister av nu ifrågavarande art.

Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 8 februari 1916.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.